

נכדים ונכדות מתוקים!

מוגש לכם קובץ ראשוני שנכתב עם הרבה דמעות. מדובר בעיקר בסיפורים שסופרו במהלך השבעה על ידי אנשים שונים ממעגלים שונים. מטרת הסיפורים היא כדי שנוכל כולנו ללמוד מדרכיו של סבא וללכת לאורו. מטבע הדברים, אין ממש סדר בסיפורים, אבל השתדלנו להגיש את זה קצת ערוך לשונית. המנחמים סיפרו לנו את הסיפורים בגוף ראשון בדרך כלל, וכך זה מוגש כאן. מכיוון שהקובץ נכתב בשבילכם, הדור השלישי, הוחלט לקרוא לסבא בכל מקום "סבא", למרות שרוב המנחמים קראו לו בשמו.

בעזרת ה', כשנוכל לסדר הכל, לסנן דברים ולהוסיף סיפורים, יצאו הדברים בצורה ערוכה ומכובדת יותר. יהיו הדברים נר לזכרו הטהור של סבא, ונר לרגלינו.

אוהבים,

סבתא, יוסף, פסח, יעקב, אפרים, עקיבא, חנה אלישבע ונאוה

סבתא גולדמן

1. בתקופה האחרונה היה לסבא קשה מאוד להתפלל. הוא היה מתפלל לאט מאוד, והיה נגמר לו הכח לפני שהגיע לעיקר התפילה. כשהוא ראה לאיזה קושי הוא נקלע, הוא פנה לרב דביר ודיבר איתו מספר פעמים על מנת לקבל הנחיות הלכתיות לסדרי תפילה. הרב הזריח אותו בסדרי עדיפויות התפילה – מה לומר ועל מה לדלג. סבא מאוד לא אהב את ההדרכה הזו ("איך הרב מעז לומר לי לדלג על קרבנות במנחה"?), ופנה לרב דרשביץ לקבל עידוד. הרב ניסה לעודד אותו, אך ללא הועיל. בסוף הרבנית חדוה הצליחה לפייס את סבא במקצת. היא אמרה לו שכמו שתקיעת השופר היא תפילה בלי מילים, כך גם עכשיו הוא במצב שבו הוא צריך להתפלל חלק מהתפילה בלי מילים.

למעשה, למרות שהיו לסבא ייסורים, זה לא כל כך הפריע לו. אבל הצער שהיה לו מהירידה ביכולת להתפלל היה כל כך גדול, שאת זה הוא ממש ביטא. זה תיסכל אותו וגרם לו סבל ממשי.

גם כשסבא היה נער לאחר הבר מצווה שלו, הוא היה מתפלל המון זמן. וכשבובי שאלה אותו מה לוקח כל כך הרבה זמן, הוא ענה שהוא פשוט אומר כל מה שכתוב סידור. אי אפשר לדלג על חלקים בתפילה...

2. לפני 29 שנים נולד לשרה השכנה נכד בכור. סבא התבקש להיות הכהן שיבצע את פדיון הבן. מובן שלצורך העניין סבא בירר את כל מה שצריך – שהבן בכור, שהלידה היתה טבעית, שאין איזה סבא כהן או לוי וכו'. כשכולם התחילו להתכנס, סבא ישב ודיבר עם הסבא של התינוק (האבא של היולדת – המחותר של שרה). בתוך הדברים, אמר הסבא של התינוק לסבא שזה ממש מרגש אותו שיש פדיון הבן לנכד שלו כי גם הוא לוי. באותו רגע, סבא הבין שחלה פה טעות, ולא עושים פדיון הבן. אבל כדי לא לאכזב את ההורים הצעירים והנרגשים, הוא הודיע שלמרות הביטול של הפדיון זו עדיין סעודת מצווה של הודאה על כל הניסים שקרו לאבי הבן, ועל הלידה עצמה. כמובן, שדבר התורה שהוא הכין לארוע כבר לא היה רלוונטי, אז הוא פשוט שלף מהשרוול דברי תורה מתאימים.

3. לפני כ-8 שנים, סבא התבקש ללמד ילד שהיה קשור אליו את קריאת התורה של בר המצווה שלו. מובן שסבא נענה בחיוב, אבל אז התברר שהילד יעלה לתורה בבית כנסת ספרדי, וצריך ללמד אותו טעמים ספרדים. בהתחלה, סבא ניסה לבדוק עם גבאי בית הכנסת אם אפשר לקרוא באופן חד פעמי בטעמים אשכנזים, אבל נענה בשלילה. אז סבא פנה אל הרב פתחי, וביקש ממנו שילמד אותו את טעמי המקרא הספרדים ואת הקריאה הספציפית של הילד הזה. סבא למד בהתלהבות של נער, עד שידע את הקריאה כדבעי, והרגיש שהוא יכול ללמד את זה. כשנתיים מאוחר יותר סבא התבקש שוב ללמד את אחיו הצעיר של הילד לקראת בר המצווה שלו. סבא, שכבר ידע במה זה כרוך, לא סרב. הוא פנה שוב לרב פתחי, למד שוב בהתלהבות קריאה נוספת בטעמים ספרדים, ולימד את הילד.

יוסף גולדמן

סבא היה אדם שנון ומצחיק. בברית המילה שלי, זיידע היה הסנדק. כדי שלזיידע יהיה נוח על ה'כיסא של אליהו', סבא הלך להביא את ספר הטלפונים של טורונטו מהמשרד של בית הכנסת. לפתע, מישהו שאל אותו לשם מה הוא צריך עכשיו לפני הברית ספר טלפונים, וסבא ענה לו שהם עוד לא בחרו שם בשביל התינוק.

פסח גולדמן

לאורך השנים, ובעיקר בשנה וחצי האחרונות, היו לי הרבה דיונים עם סבא לגבי הארכת החיים במצבים של מחלה קשה. גם כשסבא סבל ממש, הוא היה נחרץ בדעתו שיש ערך לחחים עד כדי מאבק עליהם. הוא דרש שגם אם הוא יסבול נורא יש לעשות הכל בכדי להשאיר אותו בחיים.

יעקב גולדמן

1. כשהיו שואלים את סבא במה הוא עוסק? הוא תמיד השיב "אני מגדל/מחנך משפחה יהודית בארץ ישראל". רק אחרי התשובה הזו הוא היה ממשיך "אני מתפרנס מ...".
2. כשהיינו ילדים, התפתח פעם דיון בשולחן – האם לעתיד לבוא יתבטלו כל המנהגים, וכולם ינהגו אותו דבר? או שכל עדה תשמור על מנהגיה תמיד? הדיון היה כשהיינו בנופש בכינר, ובאותו זמן היה שם גם ראש ישיבת הכותל – הרב ישעיהו הדרי שליט"א. סבא הציע שנציג בפניו את השאלה, ונשמע מה יש לגדול בישראל לענות. הלכתי עם סבא ושאלנו את הרב. תשובתו היתה שכמו שבקריעת ים סוף היו שנים עשר שבילים – אחד לכל שבט, כך גם לעתיד לבוא. הרב הסביר שאמנם כל עם ישראל עבר באותו ים, אבל במקביל ה' דאג שכל שבט ישמור על הייחוד שלו. כך גם לעתיד לבוא ה' מקבץ נדחי עמו ישראל, ודואג שכל דרך בעבודת ה' תבוא לידי ביטוי.
3. בהקשר לכך, סבא הסביר לי שכשעם ישראל קיבלו את התורה הם עמדו מסביב להר סיני. ואמנם, כולם קיבלו את אותה תורה, אבל כל אחד קיבל אותה מזווית אחרת.
4. כמו כן, סבא היה מספר שלאחר שהוא וסבתא התחתנו, הם הלכו לניו יורק לבקר את הדוד של סבתא, הרב בנימין זאב צוקר שליט"א (Uncle Benny). בליל שבת הם הלכו להתפלל בבית כנסת מסויים. למחרת, בשבת בבוקר, הם התפללו בבית כנסת אחר. במנחה הם הלכו לבית כנסת שלישי. סבא שאל את הדוד אם אין לו בית כנסת קבוע. הדוד ענה לו שאכן יש לו בית כנסת קבוע לכל תפילה. ואז הוא סיפר לסבא על בית הכנסת הגדול באלכסנדריה שבמצרים, שהכיל מאות אלפי מתפללים, ושאל אותו אם הוא יודע מה היה סופו של בית הכנסת הזה? סבא לא הכיר את הסיפור, אז הוא ביקש מהדוד לענות במקומו. הדוד סיפר לסבא שבית הכנסת חרב, והסיבה לכך היא שכולם היו באותו בית כנסת מבלי להביא לידי ביטוי את הגוונים השונים. מכאן למד סבא (וגם לימד אותנו) על החשיבות הגדולה שבגיוון של המנהגים השונים של עם ישראל.

אפרים גולדמן

1. סבא תמיד אמר שהוא לא "ממציא" – הוא מגלה את ה' במציאות.
2. כשסבא היה מתחיל הרצאות, הוא היה כותב על הלוח את המילה "כימיה" ושואל את הקהל "מה כתוב כאן"? מובן שאנשים היו קוראים את זה כמו שזה כתוב. אבל אז סבא היה מוחק את זה וכותב מחדש "כי מי-ה", ומסביר שכל המדע וכל המציאות בכלל הם מ-ה' יתברך.

חנה אלישבע

תמיד כשהייתי חוזרת הביתה מבית הספר, סבתא היתה מקבלת את פני בבית. ביום הראשון של הלימודים בתחילת כיתה ה', סבתא היתה בחו"ל, וסבא היה בבית כדי לקבל אותי בשווי מבית הספר. הוא שאל אותי מה למדנו בבית הספר, ושיתפתי אותו במה שלמדנו בתוספת הערה שנראה לי שהמורה טעתה בעניין מסויים במשנה מסכת ראש השנה. סבא בדק והסכים אתי. הוא טרח לכתוב מכתב מכובד למורה, בו הסביר למורה את הטעות. הרגשתי שסבא קשוב אלי ומכבד את דעתי. אחרי כ-20 שנה, סבא למד מסכת ראש השנה בעיון, והתברר לו שאנחנו טעינו והמורה צדקה. הענווה שבה סבא סיפר לי על כך, הרשימה אותי מאוד, וכל כך אפיינה אותו.

שלום מאיר

1. כשחזרתי מהלוויה של סבא, יחיאל שאל אותי מה אמרו בהספדים? ואז הוא אמר שבטח אמרו שהוא היה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות.
2. דבורה אמרה שבכל פעם שהיא היתה מגיעה לבית של סבא וסבתא היא הרגישה בבית ושהיא לא שונה מאף אחד אחר, למרות שהיא לא נכדה שלהם.

ניל הנדל

1. כשהבן שלנו, ידידיה, הגיע לגיל מצוות, הוא קרא את כל הפרשה בתורה בשבת. כמובן שהוא קרא ממש יפה, אבל היתה מילה אחת שחזרה על עצמה מספר פעמים בפרשה, ובכל פעם ידידיה קרא אותה עם טעות, וסבא תיקן אותו. במוצאי שבת, כשהייתי בדרכי החוצה, ראיתי את סבא מגיע לביתנו. כששאלתי אותו 'מה אתה עושה כאן?' הוא ענה לי שהוא בא להתנצל. 'להתנצל על מה?' שאלתי. הוא אמר שהוא בא להתנצל על כך שהוא תיקן את ידידיה בקריאת התורה – 'זה לא בסדר לתקן ילד בר מצוה!'. אמרתי לו שזה

בסדר ואין לו מה לדאוג. אבל הוא אמר שהוא רוצה להתנצל. אמרתי לו שזה בסדר. אז הוא קלט שלא הבנתי. הוא אמר לי 'לא באתי להתנצל בפניך! באתי להתנצל בפני ידידיה!' ועקף אותי כדי להיכנס הביתה. הוא נכנס וניגש לידידיה והתנצל בפניו באופן אישי. גם היום, עשרים שנה אחרי המעשה, ידידיה מדבר על הרושם הגדול שזה השאיר אצלו – שאדם מבוגר מנכבדי הקהילה מתייחס בכבוד לילד בר מצוה, ולמרות שהוא היה צריך לתקן אותו הוא דואג גם להתנצל בפניו.

2. לפני כ- 25 שנה, סבא וסבתא חשבו לעבור להתגורר בעתניאל. המחשבה היתה שיש צורך בחיזוק של ההתיישבות, והם יכולים להיות שותפים לכך. לאחר שהיו שם בשבת קליטה, סבא פנה אלי כדי לשמוע את דעתי בעניין. אני, מצידו, לא רציתי להחליט בשביל סבא, אבל הרגשתי שיש נקודה חשובה שצריך לקחת בחשבון בתוך מכלול השיקולים. אמרתי לו שאם העניין הוא התרומה לכלל ישראל, הרי שגם כאן בבאר שבע הם תורמים המון לקהילה ובכלל. ברגע שסבא שמע את זה, הוא מיד אמר 'זהו! הבנתי!'. השיקול הקהילתי והיכולת לתרום לכלל היו עניין מרכזי כל כך במערכת השיקולים שלו, שזה הספיק כדי להביא אותו להחלטה להישאר בבאר שבע.

יהודית גנות – אלעזר

פעם, כשמשעה (בעלי) היה במילואים, התקבלה הודעה שאחד החיילים נהרג. משה לא היה יכול ללכת ללוויה, אז השארתי את הילדים שלי אצל השכנים (כולל אחד אצל סבתא), וסבא לקח אותי ללוויה.

יוחאי סאלם

1. בפורים הראשון שסבא וסבתא גולדמן עברו לגור בבית החדש, סבא דאג לבוא אלינו עם משלוח מנות. זה היה מרגש ששכן חדש בא ומחלק משלוחי מנות.
2. במוצאי שבת האחרון, לאחר תפילת ערבית בבית, יצאנו לקידוש לבנה. אחרי זה רקדנו, וסבא גולדמן זרק את המקל והחל לרקוד איתנו בהתלהבות גדולה.

דורון דהן

סבא וסבתא גולדמן היו השכנים הכי טובים שלנו ביותר מחמישים שנה שאנחנו גרים במשעול קורא.

אברהם ברגר (חתן של ישראל {סיריל} ניומן)

1. לפני הגירוש מגוש קטיף, ניסינו לחדור לציר כיסופים. בסופו של דבר, נזרקנו משם והשאירו אותנו בתחנה המרכזית בבאר שבע. אמרנו לעצמנו שבטוח אפשר ליפול על משפחת גולדמן. העניין הוא שהם היו כבר על מזוודות לקראת יציאה לחו"ל, ובכל זאת הם אירחו אותנו – קנו פיצה, איפשרו לנו להתקלח וכד'.
2. תמיד היה לסבא גולדמן משהו לומר – חכמת חיים. הוא היה חכם מאוד.

דני ברנד

שאלתי את סבא מדוע הוא מצטט את אבא קובנר שהיה (כלשוני) 'שנוי במחלוקת'? הוא ענה לי – "מי מאיתנו אינו שנוי במחלוקת"?

חי (שותף של אפרים גליק במשרד תיווך נדל"ן, תיווך לסבא וסבתא את הבית הנוכחי שלהם)

1. כשלושה שבועות לפני שסבא נפטר, ביקרתי אותו בדיוק כשהוא היה צריך לקפל את התפילין שלו. התנדבתי לעזור לו ולקפל אותם במקומו. סבא הסכים, אבל כשראה איך אני מקפל, הוא לא היה מרוצה מהאופן שבו קיפלתי את התפילין. אז הוא הדריך אותי איך צריך לקפל תפילין באופן הנכון לשיטתו. לאחר מכן הוא חיבק אותי. זה היה חיבוק מיוחד.
2. לפני שסבא וסבתא קנו את הבית הזה, ניסינו למכור את הבית במשך תקופה – בית כזה לוקח זמן למכור. הבעיה היא שבינתיים בעל הבית כבר קנה נכס אחר, והיה לחוץ להיפטר מהבית. אז החלטנו לפרסם את הבית למכירה ללא דמי תיווך. הפרסום היה גם בעיתון 'מקומי דתי', שאותו סבא וסבתא נוהגים לקרוא. כשסבא ישב לדון איתנו על תנאי המכירה של הבית, הוא שאל אותנו כמה הוא צריך לשלם לנו? ענינו לו שכבר פירסמנו שזה ללא דמי תיווך. סבא נהנה מאוד מהכנות שלנו, אבל אמר שהוא לא מוכן שיעבדו אצלו בחינם. הוא החליט שלמרות שהם אמרו שאין צורך בתשלום, הוא ישלם 1% מערך העסקה שזה סכום משמעותי – כמה אלפי שקלים.

מרים ברלין

כשיעקב (בעלי) נפטר, סיפרתי בשבעה לסבא וסבתא שלייעקב היתה רשימה של אנשים שהוא אמר קדיש לעילוי נשמתם, ועכשיו אין מי שיגיד קדיש. סבא התנדב לקחת את הרשימה, והמשיך לומר קדיש בשבילם.

יצחק ניומן

1. כל פעם שדיברתי עם סבא, הוא היה דורש לדעת מה המקור של הדברים – "איפה זה כתוב?"
{גם אנחנו זוכרים מהילדות שבכל פעם שאמרנו לסבא הלכה או משהו תורני הוא דרש לראות את הדברים במקור}.
2. כשהיינו נוסעים ביחד לעבודה, תמיד דיבר דברי תורה.
{הנקודה החשובה כאן היא שלמרות הפרש של דור בין סבא ויצחק, סבא ישב איתו ודיבר איתו בגובה העיניים כאילו הם שווים}.

דוד רוטלוי

1. סבא היה "משוגע" על ברכת כהנים.
תמיד היה מתייצב ראשון לנטילת ידיים. פעם אמרתי לו "מה אתה עושה פוזות? יום אחד אני אשיג אותך..." מיותר לציין שמעולם לא הצלחתי לעקוף אותו.
2. במוצאי שבת האחרון לפני הפטירה, השתתף בקידוש לבנה והתחיל לרקוד. בשלב מסויים סבא זרק את המקל שלו ורקד כך. כל מי שהיה שם היה בהתפעלות גדולה מזה.
3. בשיחות רבות ביני לסבא, אמרתי לו שאצלו תמיד הפנים והפנים שמחות. התלוננתי למה הוא לא נותן לי קצת.
4. באסיפת הורים, כשסבא הגיע, אמר לי אחד המחנכים להקשיב טוב למה שר' מרדכי אומר לי. סבא תיקן אותו "ליתר דיוק – דוקטור".
{בדרך כלל, סבא לא ייחס חשיבות גדולה לתואר האקדמי כערך בפני עצמו, אבל נראה שכאן היה לו חשוב להבחין בין ר' לדוקטור}.

5. לפני כמה שנים, באיזושהי השתלמות, הרב ליפשיץ סיפר לנוכחים על העליה לארץ בשנות השבעים, ואמר שכדי לעלות אז לארץ היה צריך להיות משוגע. בעקבות זאת, התחלתי לשאול אנשים שעלו אז לארץ מה היה הקטע המשוגע של העליה לארץ? כשהגעתי לסבא עם השאלה, הוא ענה רק שתי מילים: "ארץ ישראל" – לא מצוות ישוב הארץ ולא ציונות, רק ארץ ישראל כמהות שעומדת בפני עצמה.

הרב אהרן כ"ץ

1. סבא היה מיוחד בדקדוק שלו בכל פרט במצוות בלי לפרסם את עצמו. הוא היה דמות של יהודי שצריך לדעת כל דבר עד הסוף ולא בערך – כך בענייני מקוואות, וכך בתפילות אצל הרב אליהו כ"ץ זצ"ל.
2. {סיפרו לרב על כך שכשיוסף התקרב לגיל בר מצוה, סבא התקשר לרב אליהו כ"ץ זצ"ל לשאול מאיזה גיל להתחיל לחנך את הילדים לקיום מצוות ברכת כהנים? הרב זצ"ל התפלא על השאלה, ואמר שהיה צריך להתחיל כבר מגיל שש – כך חינוכו אותו, וכך הוא חנך את ילדיו. תוך מספר חדשים סבא לימד את כולנו – כל אחד בתורו – איך לברך ברכת כהנים, וכולנו התחלנו לעלות לדוכן בזכות זה}. הרב הגיב ואמר שאביו, הרב אליהו כ"ץ זצ"ל, אכן נהג כך, וזכה לעלות לדוכן עם אביו ועם סבא וסבא רבא שלו.
- גבי סבא, אמר הרב שאכן הכהונה היתה ממש בנפשו.
3. לפני שהרב יצא, הוא הוסיף סיפור על אימו של ה"חפץ חיים" (שיום הפטירה שלו חל ביום ההולדת של סבא) – כששאלו אותה כיצד היא זכתה לבן כזה? היא ענתה שהיא לא יודעת. אבל אז היא הוסיפה "אבל אם זכיתי לבן כזה, כנראה זה הגיע לי".

אריה רייטר

סבא היה בבחינת "במקום שאין אנשים – השתדל להיות איש". כל הזמן עסוק בשאלות כגון "מה עוד אני יכול לעשות? איפה אפשר לעזור?"

הרב שלום קידורף

אני זוכר את ההתלהבות של סבא, ושכל הזמן הוא ניסה לחשוב על רעיונות איך לקדם את תלמידי החינוך המיוחד שלי.

הרב פסח בלפר

ערב אחד סבא וסבתא הגיעו אלי כדי לדבר איתי על עניין חינוכי של אחד הילדים. כשסיימנו לדבר על זה, ביקשתי מסבא להתייעץ איתו לגבי האפשרות לחזור לחוץ לארץ, כי הקהילה שם ביקשה ממני לחזור. כמובן שסבא התנגד, ומכיוון ששנינו עקשנים זה הפך לוויכוח של ממש. בסוף, סבא פנה לסבתא ואמר לה "בואי נלך עכשיו, לפני שאני מתפוצץ". הצעד הנחרץ הזה הכריע את הכף, ובזכות סבא נשארנו בארץ.

אלנה רובין

1. לפני כ-25 שנה, התארחתי אצלכם בליל הסדר. הדבר הבולט היה שכל אחד מכם בחר את דרכו, וסבא היה גאה בכך שאתם לא העתקתם שלו.
2. לאורך השנים, ההתלהבות של מארץ ישראל והדחיפה שלו לא הצטמצמו. הוא מעולם לא הפסיק ולא התייאש מלנסות ולשכנע את תושבי חו"ל לעלות ארצה.

ארי ברודצקי

אמנם, עליתי בפועל לפני כשלוש שנים, אבל רק לפני כחודש וחצי הלכתי למשרד הפנים להסדיר את העניין סופית. לצערי, לא הספקתי להראות לסבא את תעודת הזהות שלי, אבל זה לגמרי בזכותו.

ליאורה אילן

1. הברית של התינוק שלנו נדחתה, וסבא לא יכול היה להגיע לברית. במוצאי שבת שאחרי הברית הוא הגיע אלינו במיוחד בכדי לברך את התינוק בברכת הבנים.
2. פעם נתקעה אצלנו צלחת בתוך קערה. אחרי נסיונות חילוץ רבים, בעלי הציע שניקח את זה לסבא, והוא בטח יצליח לחלץ את הצלחת. סבא ניסה ולא הצליחמיד, אז הוא ביקש מהם להשאיר את זה אצלו למשך כמה ימים. בסופו של דבר, גם הוא לא הצליח, אבל הרצון האמיתי שלו לעזור נשאר.

הרב הילל מאור

לפני כמה שנים, כשסבא היה בוועד של הקהילה, פנה מישהו לסבא וביקש לקבל את המקום קבוע שלי בבית הכנסת. האמת היא שממש לא אהבתי את המקום הזה, ולכן כשסבא פנה אלי ושאל אם

זה אפשרי, לא היסטורי לרגע והסכמתי. יותר מזה, סבא הציע לי כיסא במיקום הרבה יותר אידאלי מבחינתי, כך שבכלל לא היתה לי סיבה לסרב. במוצאי שבת שלאחר החילופין, סבא התקשר אלי כדי להודות לי על נכונותי לוותר על מקומי הקבוע. הסברתי לו שבעצם הוא עשה איתי חסד, אבל הוא לא היה מוכן לשמוע, ורק המשיך להרעיף עלי שבחים.

אברהם אליהו

1. כשהגעתי לקהילת 'הכיפה', סבא קיבל אותי במאור פנים. בכל פעם שהוא ראה אותי, הוא שאל בשלומי ובשלום משפחתי.
2. בעקבות בקשתו של סבא, התחלתי להפיץ את "הדף היומי לתולדותינו" אצל חברי לעבודה. וכך, בכל יום בארוחת הצהריים בעבודה היינו דנים בינינו במה שהיה כתוב בדף. ביום ראשון, כשסיפרתי לחברי שסבא נפטר, הם כולם הצטערו. זאת, למרות שהם מעולם לא פגשו אותי, ושכבר עבר זמן רב מאז שהדף יצא באופן מסודר.

יצחק בן שושן (קורא 4 – נהג מונית)

אני יודע למה סבא החליט לעזוב את העבודה בברום. לפעמים הייתי מסיע אותו לעבודה. יום אחד, כשהגענו לכניסה לרמת חובב, הוא אמר לי שהוא לא רוצה לראות את הדבר הזה שעשו כאן. מי זה שעשה כזה דבר? למה? – מה שקרה זה שבנו פסל גדול בכניסה לרמת חובב, וזה עיצבן אותו מאוד. מאז שהקימו שם את הפסל, יצא לו החשק להגיע לעבודה.

{זה מתחבר מאוד לעובדה שסבא היה רגיש לכל העניין של עבודה זרה. בשנים האחרונות, קרה לפחות פעמיים שסבא השקיע כסף בכדי לבער עבודה זרה. פעם אחת, בתקופה של תחילת השנה הנוצרית, הוא ראה בחלון הראווה של חנות במרכז העיר עץ אשוח. סבא הזדעזע, נכנס לחנות ודרש שיזרקו את זה מיד. בעל החנות סירב. סבא החליט ללכת בשיטה אחרת – "כמה כסף אתה רוצה כדי להוריד את זה?" הוא שאל. בעל החנות נקב בסכום של כמה מאות שקלים. סבא לא היסס, שילם בעד העץ ולקח אותו לפח האשפה. בפעם אחרת, סבא קנה בובות של החג הנוצרי שהיו מוצגות בחלון ראווה, וכמו אברהם אבינו ניפץ ושבר אותם בכניסה לחנות.}

מתן בראון

אני עדיין זוכר את החסד הגדול של סבא וסבתא שעשו את שבת ה'שבע ברכות' שלי אצלם בבית. גם כשהורים של אישתי שמעו שסבא נפטר הם הזכירו את החסד העצום הזה.

מוריה גליק

כשסבא היה בוועד הקהילה הוא התעקש על כך שבשמחת תורה יהיה רק מניין אחד, כך לפחות פעם בשנה הקהילה לא תתפצל.

יעל צורן (אגף המחוננים)

כשסבא התמנה למנהל במעו"ף, היה חשש גדול באגף, כי הוא אהב להכניס יהדות בכל מקום, ופחדו שהוא ינצל את הבמה שניתנה לו כדי להטיף לחזרה בתשובה ולכפיה דתית. אבל, סבא ידע לספר על פרשת השבוע בלי לגרום לחוסר נוחות, והצליח לשבות את כולם (תלמידים וצוות) בקסמו, בלי לגרום לזעזועים.

ד"ר רמה קלויר (לימדה יחד עם סבא לפני כ-30 שנה בנוער שוחר מדע ובבית אריאל)

כשעבדתי עם סבא בבית אריאל, הוא כמעט ולא זכה לנוח בהפסקות. תמיד הוא היה מוקף בתלמידים סקרנים. היינו אומרים עליו שהוא כמו החליץ מהמליץ.

צוות מעוף

- אחרי כל פיצוץ, סבא היה מאוד רגוע – הוא חייך (או אפילו צחק), ניסה להבין יחד עם תלמידיו מה קרה ואז המשיך הלאה.
- חנה, שלומי וסבא נסעו המון ביחד. כל נסיעה היתה ארוכה יותר בגלל השיחה שהיתה נמשכת ונמשכת, ותמיד הם יצאו בתחושה טובה.
- סבא לא אהב לנהל, אבל ידע לקחת את היתרונות של כל אחד ולהשתמש בהם.
- סבא אמר לסופר שהמשפחה זה הדבר הכי חשוב.
- סבא היה מוצא את הטוב בתוך כל הרע.
- כשסבא ניהל את מעוף, הוא היה שולח משהו על פרשת השבוע בכל שבוע, ודאג שזה יהיה מסקרן.
- באותה תקופה, סבא נכנס לצפות באחד הקורסים וראה את הילדים יושבים על השולחנות. בגלל שהוא ראה שהם מתלהבים, הוא אמר שזה בסדר.
- סבא היה ילד שמתלהב מכל דבר ומסתקרן מהכל.
- בפורים הוא היה מורח על הרצפה במעוף חומר שכשהיו דורכים עליו הוא היה מתפוצץ.

{מדובר בתמיסה של אמוניה ויוד. כשסבא לימד בנוער שוחר מדע, הוא היה מורח את התמיסה הזו על הרצפה בכניסה לאולם שבו היה מתקיים הארוע של סוף השנה עם ההורים. תמיד היו הורים שהתלוננו, אבל נחמה רובין גיבתה את סבא. עד ששנה אחת הארוע היה באודיטוריום החדש של האוניברסיטה. הרצפה בכניסה היתה עשויה מפרקט, והפיצוץ גרמו נזק לרצפה. אז נחמה רובין קיבלה תלונה גם ממחלקת הבטחון של האוניברסיטה, ונאלצה להוציא הוראה שאוסרת את השימוש בתמיסה הזו}.

גלית (מנהלת מעוף)

1. סבא היה אומר ששיעור לא אמור להסתיים בסימן קריאה, אלא בסימן שאלה.
2. פעם נכנסתי ביחד עם תמי גבעון לצפות בשיעור של סבא. סבא נכנס לכיתה, וכתב על הלוח "היום המורה לא מדבר". אחר כך, הוא לקח כל מיני צינצנות שהיה כתוב עליהן H₂O, והתחיל לערבב את הנוזלים שבתוכם. העירבוב יצר תגובות שונות (שינוי צבעים, תסיסה, פיצוץ). התלמידים התחילו לשאול את סבא מה קורה כאן, אבל הוא סירב לענות, ורק הצביע על הלוח – מראה להם שהוא כתב שהיום הוא לא מדבר. מחוסר ברירה, התלמידים התחילו לדון ביניהם ולנסות להבין לבדם מה קורה פה? כך, סבא יצר סקרנות ועודד נסיונות להגיע לתשובות לבד, בלי שהמורה מגביל את התלמידים עם התשובה הנכונה.

שלומי (מעוף)

1. לסבא היתה עין טובה, והוא חילק מהטוב שבו לכולם. לדוגמא, הוא נתן לי מלא טיפים איך לגדל עגבניות שרי בבית.
2. ראיתי פעם את סבא הולך הביתה מהגשר עם שקיות של קניות, אז עצרתי והסעתי אותו. מכיוון שכבר דיברנו בעבר על "צדיקים – מלאכתן נעשית בידי אחרים", הצעתי שסבא הוא ה'צדיק' ואני ה'אחר'. סבא לא היה מוכן לקבל את זה כך, וזה התפתח לכדי שיחה ארוכה שבה אבא לא הסכים להיקרא 'צדיק', והוא התעקש שאני לא 'אחר'.

אניטה (מעוף)

1. לאורך כל השנים שעבדנו יחד (כ-35 שנה), היה כיף לעבוד איתו. סבא ואני בעלי השקפות עולם מנוגדות לגמרי, אבל הוא תמיד כיבד והכיל דעות מנוגדות. הוא ראה הכל בעין טובה, והקפיד לספר פעמים רבות את הסיפור על המראה והחלון.
2. כשהבן שלי התחתן, היינו צריכים עדים שומרי תורה ומצוות לחופה וקידושין. אז פנינו לסבא וביקשנו שהוא יהיה עד, וכמובן שהוא נענה בשמחה. כך זכינו שהוא חתום על הכתובה של הבן שלי.

איתי הרפז (מעוף – בעבר תלמיד של סבא, וכיום מורה בעצמו)

1. בפעם הראשונה שלמדתי אצל סבא, הוא נכנס לכיתה וכולנו ניסינו להבין מה/מי זה? הוא נכנס והתחיל לערבב חומרים שונים בלי לדבר. הוא פשוט גרם לנו להסתקרן ולהתעניין, וקנה אותנו ברגע.
2. כשהתחלתי ללמד במעוף, סבא נכנס לשיעור שלי על מנת לצפות בי. כמובן שבהתחלה חששתי, אבל בסופו של דבר זו היתה חוויה מדהימה.

אור (מעוף)

אני מלמד אילתור במשחק על הבמה. בארוע סוף שנה אני עושה מפגש להורים עם התלמידים בכיתה שבו אני מבקש מההורים לבצע קטע עם הילד שלהם על הבמה. שנה אחת, סבא הגיע לצפות בי במפגש הזה. לרוע מזלי, היו שם רק אבות, וכשביקשתי מהם לעלות לבמה לא נמצא אף מתנדב (בדרך כלל, אחרי המתנדב הראשון, הקרח והפחד נשברים). אמנם אני מורה לאילתור, אבל באותו רגע באמת לא ידעתי מה לעשות. לפתע, סבא קם מתוך הקהל וניגש לאחד הילדים. הוא הזמין אותנו לעלות איתו לבמה ולעשות קטע ספונטאני. באותו רגע, סבא הציל את הארוע מבחינתי.

אפרת רוזנברג

הבן שלי, נתנאל, התקבל למעו"ף, אבל חששנו לשלוח אותו ללימודי בוקר מבחינת סדר יום, תפילה וכו'. הסכמנו לשלוח אותו רק לחוג אחד אחר הצהריים – החוג של סבא. ידענו שאצלו נתנאל יהיה בידיים טובות.

פרדי כהן (תרכובות ברום)

1. בנושאי דת ופוליטיקה – אמר מה שחשב, למרות שידע שימשוך אש.
2. פעם, כשהוא דיבר בטלפון, הנחתי לפניו פתק עם הפסוק "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". הוא חייך וסיים את השיחה.
3. ממנו למדתי איך לעבוד עם מחשב.
4. כשהייתי צריך לערוך דוחות, הייתי מעתיק ניסוחים ממנו, כי הוא ניסח בצורה מדהימה.

אדם (תרכובות ברום)

סבא היה הדתי המושלם – הוא לא כפה את דרכו. הוא כיבד גם את מי שראה דברים אחרת ממנו, ולא פסל אף אחד.

דני קורץ

זמן מה אחרי שגילו אצל סבא את הסרטן, הוא הגיע לבית הכנסת. אחד החברים שלו פגש אותו, ואמר לו שהוא ממש מצטער על המצב שלו. סבא עצר אותו ואמר לו שזה לא מה שצריך לומר. החבר שאל – מה כן צריך לומר? תשובתו של סבא היתה שהוא צריך לומר כמה הוא שמח לראות אותו ושהוא נראה ממש טוב וכדומה.

[סבתא מספרת שזו היתה התגובה הקבועה של סבא לאורך כל תקופת המחלה. כל מי שאמר לו שזה

עצוב/מצער וכד', ננזף על ידו. סבא נהג לומר שהגימטריה של המילה 'אוי' = 'טוב']

{זה מזכיר לי גם שלפני חמש או שש שנים סבא וסבתא עברו תאונת דרכים, והרכב נהרס לגמרי. כשאנשים אמרו ללסבא שהם הצטערו לשמוע על האסון שקרה לו, סבא לא הבין על מה מדובר – הרי הקב"ה "כילה חמתו בעצים ואבנים", והשאיר אותם בחיים. זה דבר נפלא! נס גדול!}

הרב שמעון כהן

1. כשנה לפני שסבא נפטר, הזכרתי ביעור את הנושא של 'חיבוט הקבר'. לאחר השיעור סבא פנה אלי כדי לשאול על העניין, ולברר איך נמנעים מחיבוט הקבר. אמרתי לו שאחת הדרכים היא למות ולהיקבר ביום שישי. אז סבא אמר שזה מה שהוא רוצה. נראה שזו היתה הסיבה האמיתית לעיכוב בלוויה – כדי לעבור את השעה החמישית שאז ניצלים מחיבוט הקבר.

2. ביום חמישי בלילה, לאחר שנודע לי מהפטירה, התקשרתי לרב דרשביץ כדי לוודא שנודע שסבא לא רצה שנחכה ונתעכב עם הקבורה.

שמואל באום

יום לפני שסבא התחיל את הטיפולים, ניגשתי אליו כדי לדבר איתו ולהכין אותו לקראת הטיפול (אישתי גם היתה חולה ולבסוף אף נפטרה). סיפרתי לו שכשמגיעים בבוקר זה לוקח המון זמן. זה לא שבאים בשמונה ויוצאים בתשע וחצי, זה יכול לקחת עד שלוש-ארבע אחר הצהריים. ואז, בתוך הדברים, אמרתי לו שלא יהיה בלחץ. התכוונתי שיהיה מוכן למריחת הזמן, ושיקח נשימה עמוקה. אבל באותו זמן נרצחה בעתניאל דפנה מאיר הי"ד. אז סבא אמר לי שהוא לא בלחץ, כי הוא משווה את עצמו לדפנה. היא – לא היה לה זמן להיפרד, ואילו הוא, יש לו מספיק זמן להיפרד.

אבישי בן-דוד

ריגש אותי במיוחד שסבא גולדמן הגיע אלי לניחום אבלים סמוך כל כך לפטירתו.

הרב יאיר הילר (קהילת נצרים באריאל)

כשבועיים לפני הפטירה, ביקרתי את סבא ולמדנו ביחד. הוא שמח מאוד, והיה מלא בתקווה.

הרב יורם רוש

כשבועיים לפני הפטירה, בשבת פרשת 'תולדות', דוד קורץ לקח את סבא לבית הכנסת בבוקר. סבא לא דיבר עם אף אחד. הוא היה נראה עסוק בעצמו ובפרידה שלו מבית הכנסת.